

Sygn. akt II AKa 236/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 lipca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku II Wydział Karny

w składzie:

Przewodniczący: SSA Jerzy Sałata

Sędziowie: SSA Wiktor Gromiec

SSA Dorota Rostankowska (spr.)

Protokolant: sekr. sądowy Karolina Petruczenko

przy udziale Prokuratora Prokuratury Apelacyjnej w Gdańsku Grażyny Bobryk

po rozpoznaniu w dniu 23 lipca 2015 r.

sprawy

D. W.

oskarżonego z art. 200 § 1 k.k. w zb. z art.197 § 2 k.k. w zw. z art.11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k.; art. 208 k.k.

na skutek apelacji wniesionej przez obrońcę oskarżonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Elblągu

z dnia 30 marca 2015 r., sygn. akt **II K 82/14**

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

1. uniewinnia oskarżonego D. W. od popełnienia czynu przypisanego mu w pkt II wyroku i w tym zakresie kosztami procesu obciąża Skarb Państwa,
2. uchyla pkt III i IV wyroku,

II. utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok w pozostałym zakresie;

III. na mocy art. 63 § 1 k.k. na poczet orzeczonej wobec oskarżonego kary pozbawienia wolności zalicza okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie od dnia 4 czerwca 2014r. do dnia 23 lipca 2015r.;

IV. zwalnia oskarżonego od kosztów sądowych za postępowanie odwoławcze, a jego wydatkami obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Elblągu rozpoznawał sprawę **D. W.** oskarżonego o to, że:

I. w okresie od 23 listopada do 8 grudnia 2012r. w C., gmina P., woj. (...) działając w wykonaniu z góry powziętego zamiaru wielokrotnie, w tym stosując przemoc fizyczną doprowadził małoletnią poniżej 15 lat B. B. do poddania się innym czynnościom seksualnym w ten sposób, że (...), tj. o czyn z art.200 § 1 kk w zb. z art.197 § 2 kk w zw. z art. 11 § 2 kk w zw. z art.12 kk

II. w okresie od 23 listopada do 8 grudnia 2012r. w C., gmina P., woj. (...) rozpijał małoletnią poniżej 15 lat B. B. w ten sposób, że wielokrotnie częstował ją alkoholem w postaci piwa i nakłaniał ją do spożycia, tj. o czyn z art.208 kk

Wyrokiem z dnia 30 marca 2015r. w sprawie II K 82/14:

oskarżonego D. W. uznał winnym tego, że w okresie od dnia 23.11.2012r. do dnia 8.12.2012r. w C., gmina P. woj. (...), działając w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, w krótkich odstępach czasu kilkakrotnie stosując przemoc fizyczną wobec małoletniej B. B. poprzez (...), doprowadził małoletnią poniżej 15 lat B. B. do obcowania płciowego, poprzez (...), które zakwalifikował z art.197 § 3 pkt 2 kk w z w. z art.12 kk i za to na mocy art.197 § 3 pkt 2 kk wymierzył karę 3 lat pozbawienia wolności,

oskarżonego D. W. uznał winnym tego, że w okresie od dnia 23 listopada 2012r. do dnia 8 grudnia 2012r. w C., gmina P., woj. (...) rozpijał małoletnią poniżej 15 lat B. B. w ten sposób, że wielokrotnie częstował ją alkoholem w postaci piwa i nakłaniał ją do spożycia piwa, które zakwalifikował z art.208 kk i za to na mocy art.208 kk wymierzył karę 3 miesięcy pozbawienia wolności,

na mocy art.85 kk w zw. z art.86 § 1 kk połączył orzeczone w pkt. I i II wyroku jednostkowe kary pozbawienia wolności i orzekł karę łączną 3 lat pozbawienia wolności,

na mocy art.63 § 1 kk na poczet orzeczonej w pkt. III wyroku kary łącznej pozbawienia wolności zaliczył okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie od dnia 4.06.2014r. do dnia 30.03.2015r.,

na mocy art.41a § 2 kk orzekł oskarżonemu D. W. środek karny - zakaz kontaktowania się z pokrzywdzoną B. B. na okres 3 lat,

na mocy art.624 § 1 kpk zwolnił oskarżonego D. W. od ponoszenia kosztów sądowych w całości, w tym na podstawie art.17 ust.1 ustawy z dnia 23 czerwca 1973r. o opłatach w sprawach karnych od ponoszenia opłaty, obciążając wydatkami Skarb Państwa.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł obrońca oskarżonego, zaskarżając go w części na korzyść oskarżonego:

1. w pkt. I wyroku w zakresie, w jakim Sąd Okręgowy przypisał oskarżonemu sprawstwo przestępstwa ujętego szczegółowo w opisie czynu sformułowanym w tymże punkcie wyroku i zakwalifikował to przestępstwo jako zbrodnię z art.197 § 3 pkt 2 kk w zw. z art.12 kk, w sytuacji kiedy okoliczności niniejszej sprawy, w szczególności ujawnione w toku postępowania dowodowego po pierwsze nie pozwalały na przyjęcie, iż oskarżony dopuścił się przestępstwa zgwałcenia małoletniej poniżej lat 15, a wyłącznie przestępstwa określonego w art.200 § 1 kk, w szczególności wobec braku znamion czynu zabronionego jakiego popełnienie przypisał mu Sąd Okręgowy, a to braku znamienia przemy, groźby lub podstępu, zatem w tej mierze zarzucił, iż wyrok wydany został z naruszeniem przepisów art.4 kpk i art.7 kpk w zw. z art.410 kpk w zw. z art.197 § 2 pkt 3 kk poprzez niezastosowanie w/w przepisów postępowania i w konsekwencji powyższego niewłaściwe zastosowanie przepisu prawa materialnego polegające na przypisaniu oskarżonemu popełnienia czynu zabronionego, którego znamion jego zachowanie nie wypełniło;

- naruszenie przepisu art. 200 § 1 kk poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, w której okoliczności faktyczne sprawy i przeprowadzone dowody jednoznacznie wskazują, iż oskarżonemu można przypisać wyłącznie popełnienie tego właśnie czynu zabronionego;

2. w pkt. II zarzucając rozstrzygnięciu, iż wydane zostało w wyniku naruszenia prawa materialnego a to przepisu art.208 kk poprzez jego błędną wykładnię i błędne zastosowanie w niniejszej sprawie polegające na uznaniu, iż

zachowanie D. W. wypełniało znamiona występku rozpijanania małoletniego, kiedy okoliczności przedmiotowej sprawy w sposób oczywisty wskazują, iż takowy czyn nie miał miejsca, zaś zachowanie D. W. polegające na poczęstowaniu małoletniej B. B. 1/2 szklanki piwa (wbrew ustaleniom Sądu Okręgowego - 1 szklanka piwa) o zawartości alkoholu nie przekraczającej 2% nie wyczerpywało znamion czynu zabronionego określonego w art.208 kk, w szczególności mając na uwadze treść zeznań samej małoletniej pokrzywdzonej, która wyraźnie zeznała, iż oskarżony nie namawiał jej do spożywania alkoholu, nie nakłaniał, nie zmuszał tym bardziej, a spożywała go gdy sama miała na to ochotę;

Wniósł o:

3. zmianę zaskarżonego wyroku w pkt. I poprzez zmianę kwalifikacji prawnej zarzucanego oskarżonemu czynu i uznanie go winnym popełnienia występku z art.200 § 1 kk oraz wymierzenie mu za ten czyn kary 2 lat pozbawienia wolności oraz warunkowe zawieszenia wykonania tej kary na okres próby lat 5 oraz oddanie oskarżonego w okresie próby pod dozór kuratora sądowego;
4. zmianę zaskarżonego wyroku w pkt. II poprzez uniewinnienie oskarżonego od zarzucanego mu czynu;
5. w konsekwencji w/w zarzutów i wniosków wniósł także o uchylene wyroku Sądu Okręgowego w pkt. III, zmianę rozstrzygnięcia w pkt. IV w granicach wynikających z ewentualnego uwzględnienia zarzutów określonych w pkt 1 i 2 apelacji;
6. zmianę zaskarżonego orzeczenia w pkt. V poprzez orzeczenie zakazu kontaktowania się oskarżonego z pokrzywdzoną w okresie 5 lat.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja obrońcy oskarżonego okazała się częściowo zasadna, co skutkowało zmianą zaskarżonego orzeczenia.

W pierwszej kolejności Sąd II instancji odniesie się do zarzutów uznanych za niezasadne.

Nie ma racji skarżący twierdząc, że w zakresie czynu przypisanego oskarżonemu w pkt. I wyroku doszło do obrazy wskazanych w apelacji przepisów postępowania i w konsekwencji do niezasadnego przypisania oskarżonemu popełnienia czynu z art.197 § 3 pkt 2 kk w miejsce – właściwego w ocenie skarżącego – art.200 § 1 kk. Wbrew twierdzeniom apelującego zgromadzony i prawidłowo oceniony w tym zakresie przez Sąd Okręgowy materiał dowodowy pozwolił na ustalenie, że oskarżony D. W. stosował wobec pokrzywdzonej przemoc w celu doprowadzenia jej do poddania się innym czynnościom seksualnym. Nie ma racji skarżący twierdząc, że B. B. nie wskazała swoich zachowań, które świadczyłyby o braku zgody na mające charakter seksualny zachowania oskarżonego wobec niej. Zeznała bowiem, że broniła się (...) Niewątpliwie ma rację apelujący twierdząc, że zdejmowanie odzieży z partnera jest czynnością niezbędną dla podjęcia spółkowania ale nie dostrzega, że w realiach rozpoznawanej sprawy działało się to wbrew woli pokrzywdzonej. Nie ma racji obrońca oskarżonego twierdząc, że nie było takiej sytuacji aby D. W. nie pozwolił pokrzywdzonej na oddalenie się. Jak zeznała bowiem B. B., gdy chciała wyjść z pokoju, zatrzymywał ją stając przed nią w progu, a gdy odmawiała ciągnął za rękę (k.471 akt sprawy). (...)

Nie doszło również do nadinterpretacji zeznań świadka L. W.. Treść jego depozycji bowiem, w szczególności dotyczących unikania oskarżonego przez pokrzywdzoną koresponduje z jej zeznaniami, w których podała, że właśnie z uwagi na zachowanie oskarżonego wobec niej unikała z nim kontaktu, ostatecznie przeprowadzając się do kuzynki.

Nie sposób podzielić stanowiska skarżącego, że trzykrotne podjęcie przez oskarżonego zachowań seksualnych wobec pokrzywdzonej pozostaje w sprzeczności z ustaleniem sądu, że do tych kontaktów doszło „kilkukrotnie”.

Sąd Apelacyjny nie podziela krytyki skarżącego dotyczącej dokonanej przez Sąd Okręgowy oceny zeznań pokrzywdzonej. Nie doszło również do nieścisłości ani dysonansu w jej zeznaniach. Skarżący podnosząc taki zarzut nie wskazuje na jakiegokolwiek depozycje świadka mogące potwierdzić tę tezę. O wiarygodności zeznań pokrzywdzonej oraz braku po jej stronie zamiaru obciążania oskarżonego zachowaniami, które nie miały miejsca świadczą również

jej zeznania dotyczące postawionemu oskarżonemu zarzutu popełnienia przestępstwa z art.208 kk. Nie rozwijając w tym miejscu tego wątku (będzie on bowiem przedmiotem szerszej analizy w dalszej części niniejszego uzasadnienia) wskazać należy, że pokrzywdzona nie twierdziła, że w związku ze spożywaniem alkoholu oskarżony stosował wobec niej jakikolwiek przymus. Świadczy to – w ocenie Sądu Apelacyjnego – o tym, że B. B. potrafi ocenić czy jest wywierana na nią presja, czy też nie, zareagować na nią oraz obiektywnie ocenić prezentowane wobec niej zachowania, w szczególności ze strony oskarżonego. Nie sposób również podzielić stanowiska skarżącego (także niepopartego jakąkolwiek argumentacją), że z zeznań B. B. wynika brak świadomości oskarżonego działania wbrew jej woli. Ponownie zatem wskazać należy w tym miejscu na wskazane we wcześniejszej części niniejszego uzasadnienia (str. 4) reakcje pokrzywdzonej na zachowania oskarżonego. Nie znalazło aprobaty sądu odwoławczego stanowisko apelującego, że Sąd Okręgowy nadmiernie eksponował określone elementy zeznań świadków, nadał im znaczenie i wyprowadził wnioski zbyt daleko idące i skutkujące negatywnie dla oskarżonego. W odróżnieniu bowiem od skarżącego, Sąd Okręgowy w omawianym zakresie poddał ocenie całokształt zgromadzonego materiału dowodowego jak wymaga tego przepis art.410 kpk i uczynił to w sposób swobodny, zgodny z dyrektywą zawartą w art.7 kpk. Podkreślenia wymaga, że prawidłowość rozstrzygnięcia sprawy zależy od należytego wykonania przez sąd dwóch podstawowych obowiązków. Pierwszy z nich dotyczy postępowania dowodowego i sprowadza się do prawidłowego – zgodnego z przepisami postępowania karnego – przeprowadzenia dowodów zawnioskowanych przez strony, ale również do przeprowadzenia z urzędu wszelkich dowodów potrzebnych do ustalenia istotnych okoliczności dla rozstrzygnięcia o winie oskarżonego. Drugi z podstawowych obowiązków sprowadza się do prawidłowej oceny całokształtu okoliczności ujawnionych w toku rozprawy głównej, a więc poza zasięgiem rozważań sądu nie mogą pozostawać dowody istotne dla rozstrzygnięcia kwestii winy. Podstawę zatem wyroku może stanowić tylko całokształt okoliczności ujawnionych w toku rozprawy głównej, przy czym w uzasadnieniu wyroku sąd ma obowiązek wskazać, jakie fakty uznał za udowodnione, na jakich w tej mierze oparł się dowodach i dlaczego nie uznał dowodów przeciwnych. Na sądzie orzekającym ciąży przy tym obowiązek badania i uwzględniania w toku procesu okoliczności przemawiających zarówno na korzyść jak i niekorzyść oskarżonego, a korzystając z prawa swobodnej oceny dowodów, przekonanie co do winy w zakresie przypisanych mu czynów, powinien logicznie i przekonująco uzasadnić. Uzasadnienie więc winno logicznie wskazywać na jakich dowodach oparł sąd orzekający ustalenie każdego istotnego dla sprawy faktu, a także należyście rozważać i oceniać wszystkie dowody przemawiające za przyjętymi przez sąd ustaleniami faktycznymi lub przeciwnie, wyjaśniać istotne wątpliwości w sprawie i sprzeczności w materiale dowodowym oraz się do nich ustosunkować. Nie ma – zdaniem Sądu Apelacyjnego – jakichkolwiek przesłanek pozwalających uznać, iż Sąd Okręgowy w omawianym zakresie uchybił którejkolwiek z zasad związanych z postępowaniem dowodowym i oceną dowodów. Należy stwierdzić, iż Sąd orzekający po prawidłowym przeprowadzeniu przewodu sądowego, poddał zgromadzony materiał dowodowy wszechstronnej analizie, a tok rozumowania zaprezentował w przekonującym uzasadnieniu. Ocena materiału dowodowego zaprezentowana w pisemnych motywach zaskarżonego wyroku – wbrew twierdzeniom skarżącego - dokonana została przez Sąd I instancji z uwzględnieniem reguł sformułowanych w art.7 kpk zgodna jest z zasadami wiedzy, doświadczenia życiowego oraz nie zawiera błędów logicznych lub faktycznych. Nie doszło również w omawianym zakresie do naruszenia art.410 kpk. Sąd Okręgowy bowiem dokonał oceny całości zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego.

Na marginesie jedynie (wobec zasadności przyjętej przez Sąd Okręgowy kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu w pkt. I zaskarżonego orzeczenia) wskazać należy na błędne sformułowanie zarzutu obrazy art.200 § 1 kk. Do zasadnego podniesienia zarzutu naruszenia przepisu prawa materialnego może bowiem dojść jedynie wówczas gdy skarżący nie kwestionuje ustaleń faktycznych w tym zakresie, zarzucając jedynie sądowi, że dokonał błędnej subsumpcji przepisów prawa materialnego pod prawidłowo ustalony stan faktyczny. W przedmiotowej zaś sprawie Sąd I instancji zastosował prawidłową kwalifikację prawną, odpowiadającą ustalonemu stanowi faktycznemu. Zarzuty apelacji sprowadzają się zaś w istocie do kwestionowania poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń co do stosowania przez oskarżonego przemocy wobec pokrzywdzonej, co implikowało przypisane przestępstwa zgwałcenia małoletniej poniżej lat 15 z art.197 § 3 pkt 2 kk a nie postulowanego przez skarżącego obcowania płciowego z osobą poniżej 15 roku życia, które to przestępstwo unormowane jest w art.200 § 1 kk. Wnioskując zatem o zakwalifikowanie czynu

oskarżonego z art.200 § 1 kk apelujący winien postawić zarzut mającego wpływ na treść orzeczenia błędu w ustaleniach faktycznych, nie zaś obraży prawa materialnego.

W związku z brakiem podstaw do zmiany kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu D. W. w pkt. I wyroku, Sąd Apelacyjny nie będzie się odnosił do przedstawionej w apelacji argumentacji dotyczącej proponowanej przez skarżącego kary w tym zakresie. Orzeczona bowiem przez Sąd Okręgowy kara za prawidłowo przypisany oskarżonemu czyn z art.197 § 3 pkt 2 kk stanowi ustawowe minimum a brak jest podstaw (skarżący również takich nie wskazuje) do zastosowania wobec oskarżonego dobrodziejstwa nadzwyczajnego złagodzenia kary.

Odnosząc się natomiast do postulatu skarżącego związanego z orzeczeniem wobec oskarżonego środka karnego w postaci zakazu kontaktowania się z pokrzywdzoną – w ocenie Sądu Apelacyjnego – w tym zakresie skarżący działa niezgodnie z kierunkiem wywiedzionego środka odwoławczego. Wnioskowanie bowiem o wyznaczenie 5-letniego okresu trwania wskazanego środka karnego w miejsce orzeczonego przez Sąd I instancji okresu 3 lat jest działaniem na niekorzyść oskarżonego. Sąd II instancji ma oczywiście świadomość tego, że jednocześnie skarżący wnosił o złagodzenie orzeczonej kary pozbawienia wolności poprzez orzeczenie jej w mniejszym wymiarze z jednoczesnym warunkowym zawieszeniem jej wykonania, jednakże nie ma to znaczenia przy ocenie istnienia gravamen w odniesieniu do środka karnego.

Trafna natomiast okazała się apelacja dotycząca czynu przypisanego oskarżonemu w pkt. II zaskarżonego orzeczenia, choć nie wszystkie argumenty skarżącego zyskały aprobatę Sądu II instancji.

Na wstępie zatem podkreślenia wymaga, że nie ma racji skarżący twierdząc, że jednorazowe poczęstowanie osoby małoletniej alkoholem nigdy nie będzie wyczerpywało znamienia rozpijania. Kwestionując bowiem w tym zakresie orzecznictwo sądów powszechnych i Sądu Najwyższego (wbrew twierdzeniom skarżącego wcale nie odosobnione a wręcz przeciwnie, powszechne i jednolite) apelujący zdaje się nie dostrzegać zmiany treści przepisu regulującego przestępstwo rozpijania małoletniego jaka nastąpiła wraz z wejściem w życie Kodeksu karnego z 1997r. Zmiana ta ukształtowała orzecznictwo i poglądy komentatorów w tym zakresie. Aktualnie obowiązujący bowiem przepis art.208 kk ma istotnie odmienną treść od przepisu art.185 d.kk. Określenia: „napojów alkoholowych” zastąpiono określeniem „napoju alkoholowego” a „spożywanie”, określeniem „spożycie”. Zakładając racjonalność ustawodawcy nie sposób uznać aby zmiany te pozostawały bez wpływu na ustalenie znamion przestępstwa rozpijania małoletniego. Rozważania zatem skarżącego zawarte na str.7 apelacji, całkowicie chybione i świadczące o niedostrzeżeniu przez niego istoty omawianego zagadnienia Sąd Apelacyjny pozostawia bez dalszej analizy. Zatem – do zaistnienia przestępstwa z art.208 kk. nie ma decydującego znaczenia jednokrotność lub wielokrotność zachowania sprawy. Konieczne jest jednak udowodnienie, że sprawca zrealizował także znamie „rozpija”, tj. jego działanie musi wywołać niebezpieczeństwo przyzwyczajenia się małoletniego do spożywania alkoholu lub umocnienia w nim tej skłonności. Przestępstwo to jest bowiem zrealizowane wówczas, gdy małoletni jest narażony działaniem sprawcy na niebezpieczeństwo przyzwyczajenia się do alkoholu. Skazując zatem za przestępstwo z art.208 kk sąd winien wykazać, w oparciu o zgromadzone w sprawie materiały dowodowe, że zachowanie oskarżonego polegające na podawaniu (lub choćby jednorazowym podaniu) alkoholu osobie małoletniej doprowadziło do takich obiektywnie dostrzegalnych zmian w jej psychice, które wskazują na zaistnienie niebezpieczeństwa przyzwyczajenia się do spożywania alkoholu. W ocenie Sądu II instancji, w przedmiotowej sprawie oskarżony swoim zachowaniem nie wypełnił wszystkich przesłanek przestępstwa z art.208 kk. Zgromadzone bowiem w sprawie materiały dowodowe, w szczególności zeznania pokrzywdzonej nie dają podstaw do twierdzenia, że była ona nakłaniania do spożywania alkoholu (w szczególności przez oskarżonego) oraz aby oskarżony „rozpijał” pokrzywdzoną w rozumieniu art.208 kk. Poczynione przez Sąd Okręgowy ustalenie, że oskarżony namawiał pokrzywdzoną do spożywania piwa nie znajduje potwierdzenia w zgromadzonym materiale dowodowym, w szczególności w zeznaniach samej pokrzywdzonej. Zeznała ona bowiem, że wprawdzie oskarżony częstował ją piwem ale nie zmuszał jej do picia. Jeżeli nie chciała pić to jej nie nakłaniał (k.473 akt sprawy). Wskazać również należy, że Sąd Okręgowy uzasadniając omawianą część zaskarżonego orzeczenia wskazał na to, że oskarżony częstując pokrzywdzoną piwem przygotowywał ją przez ośmielenie do późniejszych kontaktów seksualnych (str.18 uzasadnienia wyroku). Już sama ta okoliczność powoduje, że oskarżony zachowaniem swym nie wyczerpał znamion przestępstwa z art.208 kk. Aby bowiem można było mówić o popełnieniu przestępstwa

rozpijania małoletniego celem działania sprawcy podającymu małoletniemu alkohol – jak już wyżej wskazano - musi być rozbudzenie w pokrzywdzonym skłonności do spożywania alkoholu, nie zaś inne powody (tu: ułatwienie planowanych zbliżeń seksualnych).

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uniewinnił oskarżonego D. W. od popełnienia czynu przypisanego mu w pkt. II wyroku i w tym zakresie, w oparciu o przepis art.632 pkt 2 kpk w zw. z art.634 kpk kosztami procesu obciążył Skarb Państwa. Konsekwencją tej zmiany było uchylenie pkt. III i IV wyroku. Okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie zaliczony zaś został na poczet kary pozbawienia wolności orzeczonej w pkt I zaskarżonego orzeczenia.

W pozostałym zakresie, nie stwierdzając zaistnienia przesłanek z art.439 kpk i art.440 kpk, zaskarżone orzeczenie utrzymał w mocy.

Na mocy przepisów art.634 kpk w zw. z art.624 § 1 kpk Sąd II instancji, mając na uwadze karę pozostałą jeszcze oskarżonemu do odbycia oraz jego aktualną sytuację finansową, zwolnił go od kosztów sądowych za postępowanie odwoławcze a jego wydatkami obciążył Skarb Państwa.